

## A székesfehérvári Mancz János Óvoda története

KOVÁCS-BARDI RENÁTA

A városunkba érkezőket nemcsak a magasba törő új városnegyedek színes tömbjei ragadják meg, hanem a köveihez tapadó múlt varázsa is. A több mint ezer éves történelmünk megannyi jeles eseménye, kimagasló alakja kapcsolódik a városhoz. Megtiszteltetésnek érzem, hogy a hajdan volt Alba Regiának – Székesfehérvárnak – egy patinás, nagy múltú intézményét, a Mancz János Óvoda történetét mutathatom be. A neveléstörténeti írásoknak ritka kivétellel jellemző vonása, hogy mintegy megállnak a különböző oktatási-nevelési intézmények kapujánál. Bemutatják a levont társadalmi-gazdasági következtetéseket, az oktató–nevelő munkát meghatározó történeti mozzanatokot. Vázolják a követelményeket, amelyeket különböző társadalmi erők az intézmények elé állítanak, de a falakon belül folyó élet bemutatására ritkán, és akkor is inkább epizodikusan térnek ki. Megkísérlem, hogy esetenként a kapun belül is belépünk.

### A magyarországi óvodatörténet

Az óvoda bölesője Anglia volt. Magyarországon az óvodai mozgalom lényegében az angol kisgyermekiskolák hatására alakult ki. Személyes indítékok és társadalmi kezdeményezés eredményeként jött létre az iskoláskor előtti intézményes kisgyermeknevelés. Az óvodai nevelés kezdeményezője a Fejér vármegyei illetőségű Brunszvik Teréz grófnő, aki életét a kisednevelés ügyének szentelte. Ő hozta létre az első óvodákat, az óvodák alapítására és fenntartására alakult első egyesületeket. Közreműködött a Kisednevelő Intézeteket Terjesztő Egyesület munkájában, figyelemmel kísérte az óvodák pedagógiai munkáját, valamint az óvóképzés munkáját is. Az első óvodát 1828-ban alapította Budán.

A magyar óvodai mozgalom kialakulása és fejlődése kapcsolódik a korabeli társadalmi és nemzeti haladás mozgalmához, a reformkorhoz. A kiseddóvás ügyét ebben az időben az ország leghaladóbb erői támogatták. A reformkor nagyjai közül a kiseddóvással kapcsolatban Kossuth Lajos 1841-ben megjelent Kiseddóvás című cikkében síkra szállt az óvodák terjesztésének ügye mellett. A következőket írja: „E századnak emberszerető gondolatai között nem tudunk üdvösebbet, mint a kiseddóvás gondolatát”. (Kossuth, 1978. 407. o.)

Az első óvodákban a gyermekek gondozása mellett a valláserkölcsi nevelés, az iskolai alapismeretek elsajátítása dominál. Itt azonban a játék is biztosított volt. Az óvodai nevelést sokáig kísérte az iskolás jelleg, annak ellenére, hogy az óvodai mozgalom haladó képviselői, sőt az 1891-es törvény az óvoda iskolától történő elhatárolását jelzi.

Az óvodapedagógiában a külföldi példák és hatások mellett kialakultak a saját

tosan magyar vonások. Az óvodapedagógia lassú fejlődéssel haladt az egységes elgondolások felé. A Terjesztő Egyesület és az óvóképző teremtették meg az alapjait a magyar óvodai nevelés elméleti kibontakozásának. Ehhez hozzájárult az óvodai szakfolyóirat megjelentetése is. Az óvodapedagógia elméleti kérdéseit illetően kiemelt jelentőségű volt az óvóképző első három igazgatója, Wargha István, Ney Ferenc és Rapos József munkássága. Ők a pedagógiai elméleti munka mellett az óvóképzés feladatait is kidolgozták.

Jellemző az óvodákra, hogy zsúfoltak voltak, kevés volt a pénz a fenntartásukra, az eszközellátottság nagyon hiányos volt, napi 15–16 óra volt a munkaidő. A nehéz körülmények ellenére mégis jelentős, vidékről induló óvodapedagógiai mozgalom indul meg az 1930-as években. A mozgalom a székesfehérvári Mancz János Óvodából indul ki. Szellemi irányítója Héjj Erzsébet óvónő. Mozgalma a második világháborút követően is érezte hatását. Eredményeit és tapasztalatait felhasználták a világháborút követően is.

Az óvodai hálózat fokozatosan és jelentősen bővült a második világháborút követően. A világháború alatt az óvodák 30%-a megsemmisült, 50%-a megrongálódott. 1945 után az óvodák iránt igen nagy volt a társadalmi igény, amelynek egyik oka a nők tömeges munkába állása volt.

Az óvodák 1949-től ismét visszakerültek a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium hatáskörébe. Ennek megfelelően alakult a felügyeletük is. Az óvodák államosításra kerültek.

Az 1953-as kisdedovásról szóló törvény megjelöli az óvoda helyét a közoktatás rendszerében. 1951-ben megjelenik az első óvodai rendtartás, amely szabályozza az óvoda életét és munkáját, majd 1957-ben a Nevelőmunka az óvodában című alapdokumentum, amely egységesíti az óvodai nevelés és oktatás feladatait.

A gyermeklétszámok fokozatosan csökkennek a korábbi létszámokhoz viszonyítva a gyermekcsoportokban. Az óvónőképzés felsőfokúvá válik. Az óvónők ügye a meglévő problémák ellenére is rendeződést mutat a korábbi viszonyokhoz képest. Mindezek az óvodai mozgalomban feltétlenül haladást jelentenek a második világháborút követően.

### **A székesfehérvári óvodai mozgalom a kezdetektől napjainkig**

A magyar óvodai nevelés közel 200 éves múltját vizsgálva, Brunszvik Teréz eszméje, a kisdedovási, 1860-ban valósult meg Székesfehérváron, mégpedig magánvállalkozásként. Rapos József kapott a Helytartótanáctól engedélyt három évre, hogy megnyithatja az óvodáját. Nehéz volt a kezdet, anyagi gondok is bántották a vezetőt, nem csoda, hogy pár év alatt felmondott.

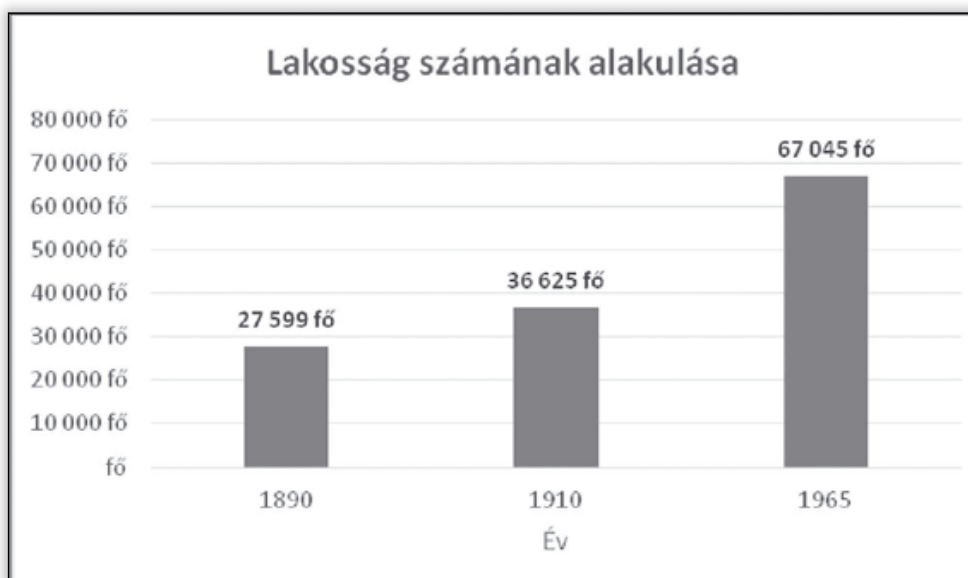
1868. február 2-án alakult meg a Belvárosi Óvoda. Létrehozása Drucker József polgármester nevéhez fűződik. A történeti időben is voltak a mozgalomnak olyan

képviselői, akik felismerték a formálódó intézmény fokozatosan kibontakozó sajátos, életkor megszabta nevelési feladatát.

Másodikként a Felekezet nélküli kisdedovó intézet jött létre 1869. január 20-án. Még ebben az évben, október 21-én nyitotta meg kapuit a Palotavárosi Szent Alajosról elnevezett római katolikus Óvoda Egyesület óvodája. Alapítását Matuska János kanonok kezdeményezte. Első óvója Horváth József, majd leánya, Etelka lett

1886-ban a Szent Józsefről címzett Felsővárosi Óvoda kezdte meg működését, amely az előzőekhez hasonlóan egyházi kezdeményezés volt. A társadalom és közadakozás hozta létre. Később az óvoda szomszédságában lévő épületben működött az Állami Óvónőképző Intézet, és így lett ez az intézmény gyakorló óvodája 1953-tól 1956-ig.

Az 1890-es években, a város lakossága 27 599 fő. A századfordulói népszámlálásnál a 6 városrészen a lélekszám a következően alakult:



1. ábra. 6 városrész lélekszám alakulása a századfordulón  
(Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára, IV. B. 9. doboz)

A tíz évvel későbbi népszámlálásnál (1910-ben) a népességet tekintve az ország városai között Székesfehérvár a 22. helyen állt. .

A Mancz János Óvoda 1906 tavaszán nyitotta új kapuit, és a szomszéd utcával közösen hirdeti az alapító méltán tiszteletet érdemlő nevét. Első óvónője és vezetője Héjj Erzsébet volt. 1933. május 19.-e óvodatörténeti szempontból. szintén emlékezetes nap. Reveland Antalné magánóvodájának megnyitására és fenntartására 1000 pengős segílyt folyósított Hóman Bálint, és kérte a várost a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium nevében, hogy anyagilag támogassák az

óvodát. Remény volt arra, hogy a segítség megvalósul, és bár a város belátta a magánóvoda szükségességét, de a támogatást vállalni nem tudta.

1891-ben Reveland Anna kapott magánóvoda működtetésére engedélyt. Az óvónő szinte élet-halál küzdelmet folytatott az óvodája érdekében. A havidíj először 1 pengő volt, majd 50 fillér, s ez is tovább csökkent a szülők szegénysége, munkanélkülisége folytán. Reveland Anna édesanyja és nagynénje segítségével sokat segített a kisgyermekeknek testileg-lelkileg és anyagilag egyaránt. Az óvoda létét a megszűnés veszélye fenyegette, amikor egy erősakarátú lelkész került az egyházközösség élére Proity Márton személyében.

Feladatában az óvoda építése került az első helyre a templom, a plébánia és a kultúrház mellett. Sok utánajárással a hívek segítő munkája nyomán 1933. június 18-án megkezdte működését a ma is így nevezett Maroshegyi Óvoda.

1933. július 30-án a Római Katolikus Egyházközségnek az Öreghegyen adott engedélyt. 2000 pengő támogatással, de olyan kikötéssel, hogy csakis a Szociális Testvérek Társaságához tartozó okleveles óvónőt lehet felvenni. Az óvoda telkét Damstadtr Gyula építésmérnök ajándékozta az egyháznak azzal a céllal, hogy azon kápolnát építtessen. 1936-ban elkészült a kápolna és a lakás a nővérek részére. Az óvoda vezetője Propper Viola szociális testvér-óvónő, és segítője egy szociális testvér, aki egyben az Öreghegyi Leány Egylet vezetője is volt. Az öreghegyi szegénygyerekek részére napközit tartanak fenn.

1936-37-ben 7 óvoda működött Székesfehérváron. 4 római katolikus, 1 társulati, 1 izraelita, 1 alapítvány fenntartású.

Belvárosi Brunszvik Teréz Óvoda	1868
Palotavárosi Óvoda	1869
Felsővárosi Óvoda	1886
Reveland Anna Magánóvoda	1891
Mancz János Óvoda	1906
Öreghegyi Óvoda	1933
Maroshegyi Óvoda	1933

2. ábra. 6 városrész lélekszám alakulása századfordulón  
(Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára, IV.B 9 doboz)

A város népessége növekedése különösen nagyarányú volt az 1949–60–66-os években. Szüksége volt a városnak a munkáskézre az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt. Így újabb óvodák nyitására került sor.

1950-ben alakították ki a Széchenyi Óvodát, majd ezt felváltotta az újonnan épült Tóvárosi Óvoda 1973-ban. Ez az intézmény 1979–1995 között a város közép fokú óvónőképző egyik gyakorló óvodája volt. 1950-ben alakították ki a Belvárosi Óvo-

dát. majd megnyitotta kapuit a Zombori úti Püspök-kertvárosi Óvoda, amely egykor Shvoy Lajos megyéspüspök nyaralója volt. 1952-ben 12 tanácsi napközi otthonos óvoda működött.

1946	Püspök-kertvárosi Óvoda
1947	Vasútvidéki Óvoda
1948	Zombori úti Óvoda
1955	Kisteleki úti Óvoda
1955	Árpád úti Óvoda
1965	Ybl Miklós Óvoda
1966	Olajfa Óvoda
1973	Tóvárosi Óvoda
1974	Nefelejcs Óvoda
1975	Pozsonyi úti Óvoda
1975	Tulipános Óvoda

3. ábra. Óvodaelépítés 1946-1975 között  
(Forrás: Elek, 2002. 165. o.)

1955-ben épült a Kisteleki úti, majd az Árpád úti Óvoda.

1971-ben új program került bevezetésre. Ez a korábbtól eltérően kutatásokon, kísérleteken alapult. Ebben nyújtott nagy segítséget az 1965-ben épült Ybl Miklós Óvoda.

A lakosság száma ekkor 67 045 fő. 1440 óvodai férőhellyel 1826 a beírt kisgyerekek létszáma, 116 óvónő dolgozik az intézményekben. A következő években épült a Horváth István úti Óvoda.

Az óvodai csoportok számának növekedésével nőtt a képesítés nélküli óvónők száma országosan, a megyében és a városokban egyaránt. A középfokú óvónőképzésre kapott megbízást és vállalta fel a Vasvári Pál Gimnázium és Szakközépiskola. A képzés 1971-ben indult meg. 21 évfolyamon 716 tanuló kapott középfokú óvónői végzettséget. A város korszerű 6 csoportos óvodával gazdagodott, a ma Napsugár Óvodával. Ez az intézmény 1977-től 20 éven volt az iskola gyakorló óvodája. 1974-ben Székesfehérvár 1000 éves évfordulójára társadalmi összefogással épült meg a Millenniumi, mai nevén Nefelejcs Úti Óvoda, majd egy évvel később a belváros közepén felépült kék-fehér Tulipános Óvoda fogadja a gyermekeket. 1975-ben 20 tanácsi és 6 üzemi óvodában 288 szakképzett óvónő dolgozott.

1976-ban nyitotta meg kapuit a Szárazréti Óvoda, 1978-ban pedig felépült a városban – de országosan is első – angol Clasp-rendszerű óvoda, a Vizivárosi Óvoda. Ezt követte a Nemzetközi gyermekév tiszteletére felépült Hosszúsétatéri Óvoda, majd a 8 csoportos Ligetsori Óvoda kezdte meg működését.

1981-ben kezdte meg működését a Rákóczi Óvoda, amely helyet ad ma már

a mozgáskorlátozott kisgyerekeknek is. A mozgásnevelést végző szakemberek a gyermekek sérüléséhez igazodó program alapján végzik munkájukat.

1983-ban a Sziget, majd a 6 csoportos Tolnai úti Óvoda fogadta a kisgyermeket.

1976	Szárazréti Óvoda
1978	Vizivárosi Óvoda
1979	Ligetsori Óvoda
1979	Hosszúsétatéri Óvoda
1980	Rádió úti Óvoda
1981	Rákóczi Óvoda
1983	Sziget Óvoda
1983	Tolnai Óvoda

4. ábra. Óvodaalapítás 1975 után  
(Forrás: Elek, 2002. 165. o.)

Napjainkban a város 36 óvodájába járhatnak az óvodások. Az utóbbi években valamennyi korábbi óvoda, a Gyöngy–Pozsonyi I. II. Százszorszép és Szivárvány óvoda is a Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdona.

Az 1993. évi 79. törvény kimondja, hogy közoktatási intézményeket magán és jogi intézmény egyaránt fenntarthat. Így az óvodai fenntartók tekintetében városunkban is a sokszínűség érvényesül. Jelen van az Alma és Képességfejlesztő Magánóvoda, a BM Gyermekintézmény, a „Vasút a Gyermekekért” alapítványi Óvoda, s nem utolsó sorban a Boldog Gizella Óvoda.

\* \* \*

### *Az első óvodapedagógus, Héjj Erzsébet életútja*

Az alapítólevél rendelkezése alapján az öttagú felügyelő bizottság pályázat alapján négy pályázó közül választja ki az óvoda első óvónőjét, Héjj Erzsébetet. Édesapja Héjj Károly, édesanyja Bartlma Róza volt. Az apa a cipézmesterséget tanulta, de cipőkereskedőként dolgozott. A család hét gyermeket nevelt, három fiút és négy lányt. A szülők nagy gondot fordítottak a gyermekek nevelésére, taníttatására. A fiúk városzerte ismert kereskedők, Anna, Erzsébet, Róza óvónők lettek, Ilona pedig tanár. Sőt, Erzsébet ösztönzésére, István fivérük felesége is az óvónői pályára került. A nővérek közül Róza 1959-ben elnyerte a Kiváló Óvónő kitüntetést.

Erzsébet 1884-ben született Székesfehérváron, polgári iskolát végz. Az esztergomi Érseki Óvóképzőben szerez óvónői oklevelet, amely a Szent Anna Zárdában működött.

Erzsébet tulajdonságait tekintve, igen előnyös külsejű volt. Magas, barna hajú, barna szemű. Belső tulajdonsága közül jellemző volt rá a határozottság, energikusság, amely kedvességgel és intelligenciával párosult. Erzsébet alkati és egyéb tulajdonságai révén vezető szerepet töltött be a családban. A Héjj-család Székesfehérváron a Kossuth utca 11-ben meglehetősen jómódban élt 1945-ig. A családot Székesfehérváron összetartó és művelt családnak ismerték.

Héjj Erzsébet első és egyetlen munkahelye a Mancz Óvoda volt, évi próbaidőre, évi 1000 Ft fizetéssel, természetbeni lakással és fűtéssel. 1948-ig ebben az óvodában dolgozott (*Elek-Szuromi, 2002. 10. o.*)

Héjj Erzsébet kedves, kellemes hangú és megjelenésű, tekintélyt sugárzó, határozott nevelői személyiség volt. Szeretettel fordult a gyerekek felé. Véleményét mindig nyíltan és bátran kinyilvánította, az óvoda érdekében nagy energiával és ügybuzgalommal dolgozott. A családok előtt is tekintélye volt, mivel ismert volt a gyermekek érdekében történő tevékenysége. Jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkezett, mindenkihez barátságos volt. Sok esetben ennek a képességének volt köszönhető, hogy az óvodát a körülményekhez viszonyítva a lehető legjobban tudta működtetni.

Erzsébet személyének és szakmai munkájának hatása mind szűkebb és mind tágabb környezetére igen erőteljes volt. Újító pedagógus volt. Neve és munkája összefonódik az 1930-as évek vidékről induló óvodapedagógia mozgalommal. Ez a székesfehérvári Mancz János Óvodából indult ki. A mozgalom kezdeményezője és szellemi irányítója mindvégig Erzsébet volt. Ő tulajdonképpen Brunsvik Teréz szellemi örökségét viszi tovább Fejér vármegyében. Az óvodapedagógiai mozgalom ebben a korban különösen jelentős volt, mivel az óvodák igen nehéz helyzetben voltak ebben az időben. Mozgalma óvodapedagógiai szempontból modern változtatást jelentett, ugyanis ebben az időszakban az óvodapedagógiát a hagyományos felfogás jellemezte.

A mozgalom azzal kezdődött, hogy 1928-ban az óvodák Brunsvik Teréz ünnepeire Héjj Erzsébet helyi munkatársaival egy kötetet adtak közre. A kötetben vers, dal, történet szerepel, amelyet az óvónők fel tudtak használni az ünnepek összeállítására. Ettől kezdve fokozatosan a Héjj Erzsébet vezetése alatt álló Mancz János Óvoda a környékbeli óvónők tapasztalatszerző központja lesz. Erzsébet körül jelentős munkaközösség csoportosul, akik kiválóan értenek a gyermekekhez, az óvodához. Jelentős érdeme, hogy a mozgalom kezdetekor, valamint a mozgalom további szakaszában is, hogy igen kiváló szaktekintélyeket tudott az óvodapedagógiai mozgalom érdekében megnyerni. 1932-ben a minisztériumtól engedélyt kap évenkénti nyári óvónői továbbképző tanfolyamok rendezésére.

Ez után a mozgalom fokozatosan kiterjed, átlépve a megyehatárt, országossá válik. (Érdekesség, hogy Székesfehérváron 1932-ben 5 óvoda működik, Fejér megyében pedig 21.)

A második világháborút követően Héjj Erzsébet még néhány évig folytatja óvónői munkásságát. Nagy ügybuzgalommal állítja helyre a háborús romokat. Több

levelében fordul a polgármesteri hivatalhoz ezzel kapcsolatban. Többek között arról is ír, hogy a gyermekek egyetlen játéka a homok, ezért homokot kér, és tovább folytatja az óvodán kívüli, a gyermekek érdekében végzett tevékenységét.

1947-ben még visszatartják az óvodavezetői állásában, 1848-ban azonban saját kérelmére nyugállományba vonul. Közvetlen hivatali főnöke, az akkori székesfehérvári tiszti főorvos, 42 évig végzett óvónői munkáját rendkívüli méltatással köszöni meg. A levél utolsó sorai a következők: *„Óvónő Úrnő keze alatt több generáció nőtt fel, kik valamennyien hálás szívvel gondolna vissza Óvónőjükre, aki sok szeretettel és hozzáértéssel tanítgatta őket és foglalkozott velük.”* (Elek-Szuromi, 2002. 16. o.)

### Az óvoda története

A székesfehérvári Mancz János Óvoda, mint az épület főfalán elhelyezett márványtábla is mutatja, 1906-ban épült. Nevét alapítójáról, Mancz János egykori gazdatisztól kapta. Mancz János a seregélyesi Hadik grófok gazdatisztja volt, és szép kis összeget tett félre. 50 000 koronát érő vagyonát Székesfehérvárnak hagyományozta azzal a kikötéssel, hogy a város szélén lakó, semmi örömben sem részesülő, minden gyermeki élvezetből kimaradt gyermekek részére óvodát építtessen. Neki közvetlen örököse nem volt, mert felesége beteges asszony volt, így gyermekük nem született. Azonban volt egy nevelt lányuk, aki nem teljesen, de élete nagyobb részében náluk tartózkodott egészen férjhez menetele koráig. A városban még élő Gerendai család nemrég elhunyt nagyanyja volt. Azonban férjét nem az ő tetszésük szerint választotta, emiatt a hagyatékából csaknem teljesen kizárták.

Mancz János szerény kis háza a város szélén volt, itt lakva öregkorában látta a város szélén játszadozó gyermeksereget, és így született meg benne az a gondolat, hogy a városzéli gyermekek részére alapít óvodát, így a gyermekeknek szép, felszerelt óvoda áll majd rendelkezésére.

A Vizivárosban a Mancz János Kisdédóvoda 1906-ban nyitotta meg kapuját a gyermekek előtt. Az óvoda napjainkban is működik a Rákóczi úton. A gyermeklétszám az újonnan nyílt óvodában az első években 50-60 közötti volt. A szülők örömmel vitték gyermekeiket az óvodába. Akkor ez nagy újság volt, mert az egész város területén a század első éveiben mindössze három óvoda működött.

Ebben az időben az óvoda 8 órától 12 óráig, és délután 2-től 4 óráig volt nyitva. Héjj Erzsébet a Mancz János Óvodában egyedül végezte a nevelőmunkát 1906-tól 1940-ig. Ekkor Bakcsi Béláné óvónőt osztották be mellé. Így két óvónő működött: az egyik délelőtt, a másik délután végzett szolgálatot. Napközi otthon csak ideiglenesen, a második világháború utolsó éveiben volt az óvodában. Az ételmezt a közeli, és akkor működő Árvaházból hozták a gyermekek számára. Az óvodában két nagyterem volt, egy foglalkoztatási és egy munkaterem.

Héjj Erzsébet nyugdíjazása után húgát, Héjj Rózát, aki Fehérvárcsurgón volt óvó-

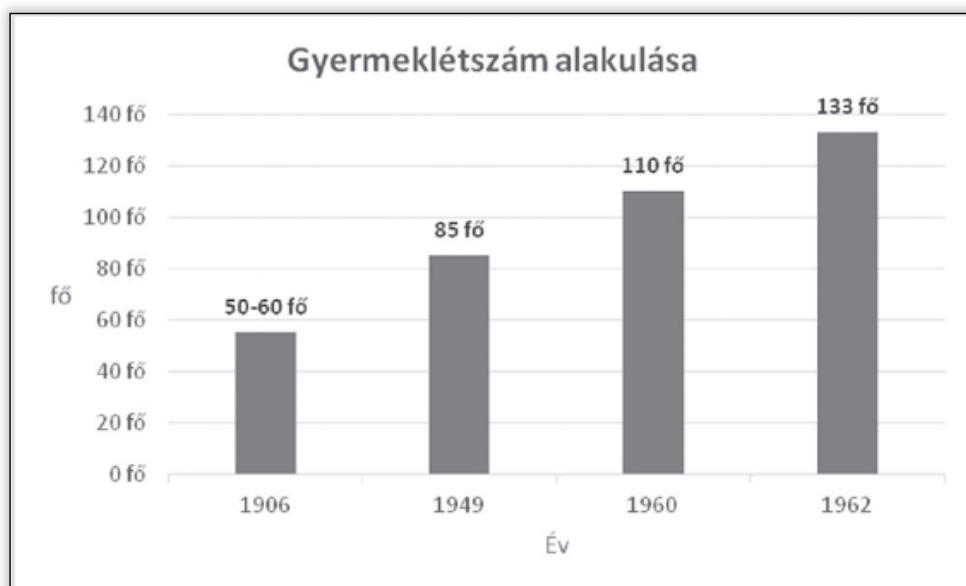


nő, helyezték be helyére vezető óvónőnek. Bakcsi Bélánét a felsővárosi óvodához helyezték vezető óvónőnek, és helyére Dömötör Ilmát, aki előzőleg az Alföldön dolgozott, helyezték át beosztott óvónőnek. 1950 februárjában Héjj Rózát áthelyezték a vasútvidéki (Búrtelep) óvodához, és helyébe Bátki Erzsébet táci óvónőt helyezték ide, aki itt 1950 februárjától 1953 októberéig dolgozott.

Ekkor már fektetjük is volt a gyermekeknek, és naponként minden délután alhattak, pihenhettek. 1953 októberében Bátki Erzsébet vezető óvónőt a Fehérváron újonnan megnyílt óvónőképzőhöz nevezték ki a módszertan előadójának. Így a Mancz János Óvoda vezetéséről lemondott, és helyébe a beosztott Dömötör Ilmát nevezték ki vezetőnek.

Még Bátki Erzsébet vezetése alatt a várostól megkapott 1200 m<sup>2</sup> területet ekkor csatolták át az óvoda területéhez, bekerítették, s így az óvoda udvara megkötéshez jutott.

A létszám folyton növekedett, az édesanyák mindig többen és többen mentek dolgozni. Ekkor már háromcsoportos volt az óvoda és hat óvónő működött, három délelőtt, három délután. Egyre több anya jelentkezett munkára a különböző gyáraknál, ez szükségessé tette, hogy az óvodát megnagyobbítsák, befogadóképességét növeljék. A konyhának használt szűk helyiséget a nagy játszótérből megnagyobbították, és így két foglalkoztatáshoz alkalmas nagyságú teret kaptak. Ettől kezdődően négy csoporttal működött az óvoda. Nyolc óvónő végezte a nevelési munkát, ebből a vezető függetlenített lett. Innentől már gyors iramú lett az óvoda fejlődése.



5. ábra. A gyermeklétszám alakulása

A termekbe új, korszerű bútorok érkeztek. A megyei és városi tanács minden igyekezetükkel azon voltak, hogy minél jobban megkönnyítsék a szülők helyzetét, ezért nagyobb lehetőséget adtak a gyerekeik elhelyezésére. Az óvodák mindig szoborban, otthonosabbá váltak, a termek felszereltsége gazdag, sokoldalú lett.

Gyarapodott a gyermekek száma. 1960-ban 110 gyermek igényelte az egész napos ellátást, 1962-ben már 125-re emelkedett a napközi otthont igénylő gyerekek száma. 1962 őszén 133 beírt gyermek volt az óvoda naplójában. Amikor az óvoda belsejének elrendezése minden igényt kielégítően kezdte el a működését, az udvar elrendezése és korszerűsítése lett a fő cél.

A gyerekek reggel 6 órától este 6 óráig tartózkodnak az óvodában, így mindig több és több alkotójátékhoz szükséges eszközre volt szükség. 1961-ben a Járműjavító Vállalattól anyagot kaptak a Babaház építéséhez. és a gyerekek legnagyobb örömeire elkészült egy nagyon szép masszív Babaház. Egy nagyméretű villamos kocsit készítettek a szülők, amivel különösen a fiúk szerettek játszani, bár a Babaház is a kis kútjával nagyon népszerű lett.

A Mancz János Óvoda termei és udvara minden gyermeki igényt kielégítenek. Az óvónők és a tanítók között a közeli iskolákban, ahova az óvoda gyermekei átmennek, szoros kapcsolat van. A legnagyobb csoport óvónői az év folyamán átjárnak az iskolák első osztályaiba, megnézik, hogy a volt nagycsoportosok és menyire haladtak a tanulmányokban.

Az alapító Mancz János emlékét olajfestmény őrzi a város által megfestetett arcképben, amely gyönyörű kézi faragású keretben lóg a nagyterem falán. Sírját a Csutora temetőben a gyerekek a nevelőkkel évenként egyszer-egyszer meglátogatják, és ilyenkor az emlékezet virágait, melyet az „Ö” kertjében saját kezűleg szednek és tesznek a sírra, mintegy köszönetül a végtelen szeretetért – hálából.

### *Nevelési koncepció*



A fejlődés és a fejlesztés eredményeként az óvodáskor végére minden testileg, szellemileg ép gyermek feleljen meg az iskolai alkalmasság igényének.

Érzelmi biztonságban.

Szeretetteljes légkörben.

Egyénenként változó testi és szellemi szükségleteik figyelembe vételével.

Komplex személyiségfejlesztéssel.

### *Német nyelvi játszó*

1996-ban úgy gondoltuk, hogy a két nyelv–két kultúra jegyében elindítunk egy folyamatot, amely jelezheti a jövő nemzedékének idegen nyelvi tudására való törekvését. E munka megkezdése előtt két évig tájékozódunk és tapasztalatokat gyűjtöttünk, hogy lehet-e idegen nyelvet tanítani 4-7 éves gyermekeknek. Mi lehet a célja a nyelvtanításnak ebben az életkorban? Tapasztalatom szerint az idegen nyelvi nevelés játékos oktatását már az iskolát megelőző korban meg lehet kezdeni, mert az óvodáskort a nyelvi jelenségek iránti nagy érzékenység jellemzi.

Brandl Emilné német nemzetiségi óvodapedagógusi diplomával, Palkovics Piroska felsőfokú német nyelvvizsgával rendelkezik. E személyi feltételekkel a szülői és a társadalmi igény kívánta, hogy a Mancz János Óvodában felvállaljuk a korai idegen nyelvi nevelést, mint sajátos feladatot, speciális szolgáltatást.

Állandó önképzés, továbbképzéseken való részvétel jellemezte a munkánkat.

Tapasztalatszerzésre ellátogattunk a győri Sün Balázs Óvodába, Miskolcra, és Mórton több nemzetiségi csoport munkájába is betekinttünk. A budapesti Goethe Intézet által szervezett nyelvi és módszertani tanfolyamokon is több alkalommal részt vettünk. Német nyelvterületen is képeztük magunkat. Schwabisch Gmünd és Bécs óvodáiban szerveztünk nyelvi és módszertani tapasztalatokat.

Aktív tagjai vagyunk a városi német nyelvi munkaközösségnek. A munkaközösség felkérésére gyakran tartunk bemutató foglalkozásokat, szakmai továbbképzéseket, amelyekre nem csak a város/megye németet tanító óvodapedagógusait, hanem tanítóit is vendégül látjuk.

Schwabisch gmündi, tirol, erdélyi kolléganőink is örömmel látogattak el hozzánk tapasztalatszerzés céljából. A Megyei Óvodapedagógiai Szakmai Napok egyik fakultatív foglalkozásának is óvodánk volt a helyszíne.

Szakmai könyvtárunk nagy részét pályázatokon nyertük. Stuttgartból az Institut für Auslandsbeziehungen Intézetből kapott jelentős számú szakmai és irodalmi művek teszik ki német nyelvi könyvtárunk túlnyomó részét.

Cél- és feladatrendszerünk alapvető sajátossága komplex jellegű, tehát a nevelési, művelődési és gyakorlati célok és feladatok együttes szolgálata.

Célként a következőket fogalmaztuk meg:

– Nyelvi élmények nyújtásával a kommunikációs, metakommunikációs készsé-

gek fejlesztése, a társas kapcsolatok alakítása, a gyermekek magatartásának formálása.

- A német nyelvi feladatok segítségével az anyanyelvi beszédnevelés támogatása.
- Az iskola előkészítés színesebbé tétele.
- A „két nyelv – két kultúra” jegyében a jövő nemzedékének idegen nyelvtudásra való törekvésének megalapozása.

Gyakorlati feladataink közül a legfontosabbnak az idegen nyelv iránti érdeklődés felkeltését és az elemi szintű idegen nyelvi ismeretek, jártasságok, és készségek kialakítását tartjuk. Szeretnénk, hogy a nyelvi program során a gyermekek legyenek készek az együttműködésre, a német nyelvi tevékenység természetes módon illeszkedjen a nevelés folyamatába, továbbá e program színesítse, gazdagítsa óvodánk egyéni arculatát. (A SZÉKESFEHÉRVÁRI MANCZ JÁNOS ÓVODA ÉVKÖNYVE, 2006. 25. o.)

### Felhasznált irodalom

*A székesfehérvári Mancz János Óvoda Évkönyve, 2006.*

A székesfehérvári Mancz János Óvoda Helyi Nevelési Programja, 1998.

A székesfehérvári Mancz János Óvoda Iktatókönyve, 1950–1980.

A székesfehérvári Mancz János Óvoda Óvodai Törzskönyve, 1906–2016.

A székesfehérvári Mancz János Óvoda Vezetői Pályázata, 2000.

Alapító Okirat, 1906.

Falus Iván (szerk., 2000): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Bilibok Péterné ; Sebestyén Istvánné ; Zibolen Endre (1984): *Első óvodáink életéből*. Tankönyvkiadó, Budapest.

*Diplomata Magazin*. Diplomata Magazin Kiadó, Budapest. 2006. 5. sz.

*Dunántúli Óvónők Kör*. Magyar Gyermekevelés, 1934.

Varga Gábor (1985): *Egy elfelejtett óvodapedagógus, Szabó Endre*. Óvodai Nevelés, 11. sz.

Varga Gábor (1981): *Adatok Pap Ilona szakirói munkásságához*. Óvodai Nevelés, 10. sz.

Mészáros István (1983): *Egy jelentős hazai óvodapedagógiai mozgalom az 1930-as években*. Óvodai Nevelés, 7-8. sz.

Elek Erika (2002): *Székesfehérvár kisdédóvodái és kisdédóvói 1868–2000*. TQE Bt. Kiadó, Székesfehérvár.

Elek Erika ; Szuromi Erzsébet (1992): *Emlékezés*. Fejér Megyei Pedagógiai Intézet, Székesfehérvár.

Kossuth Lajos (1978): *Kisdédováás*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Kurucz Rózsa (1989): *Ney Ferenc és Rapos József születésének 175. évfordulójára*. Óvodai Nevelés, 12. sz.

Magyari Beck Anna (1982): *Az első kisdédováási törvény országgyűlési vitája*. Óvodai Nevelés, 6. sz. Óvodai Irattár.

Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, 1996.

Pedagógiai Program, 2006.

Schuller Ferencné feljegyzései.

Hornyák Mária (szerk., 1999): *„Magyarország, Veled az Isten!” Brunsvik Teréz naplófeljegyzései 1849-49.* Argumentum Kiadó, Budapest.

Vág Ottó (1969): *Az óvodai nevelés kialakulása.* Tankönyvkiadó, Budapest.

Vág Ottó (1961): *Az óvodai nevelés története.* Tankönyvkiadó, Budapest.

*Felhasznált levéltári dokumentumok:*

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára: IV. B. 9, 10. doboz